

Cílové skupiny sociální pedagogiky

Integrace cizinců ve městě Brně: Příklad dobré praxe

Martina Kurowski, Lenka Šafránková Pavlíčková

Mezi cílové skupiny sociální pedagogiky patří uprchlíci. Mnohá pracoviště se tímto tématem zabývají nejen v teoreticky zaměřených předmětech, ale současně se zapojují do řady specifík v praxi. Jednou ze sociálních pedagožek, které se této problematice roky úspěšně věnují, je Martina Kurowski z Katedry sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (PdF MU). Téma migrace má úzkou souvislost se sociální pedagogikou ve vztahu k prostředí, a to v mnoha úrovních lidského života, a stejně tak souvisí s podporou skupin se sociálním znevýhodněním, kam uprchlíci patří. Sociální pedagogika může být v těchto konotacích významným aktérem a v tomto kontextu přijímá výzvu, kterou jí přináší aktuální politická situace. V krátkém textu ji představujeme ve zcela konkrétní praxi, do které jsou sociální pedagogové zapojeni.

Příchozí z Ukrajiny – výzva i pro sociální pedagogiku

Od konce února do konce března 2022 přišlo do Brna nečekaně přes jedenáct tisíc ukrajinských občanů, kteří ve městě hledají bezpečné útočiště. Současná situace tak naprosto změnila stav, na který musí nejen vedení města, ale zejména aktéři integrace velmi flexibilně a mnohdy tvořivě reagovat. Díky strategickým dokumentům však víme, v jakých oblastech je třeba reagovat a jaké postupy by měly být zvoleny. Nastavených systémových řešení by se město Brno nemělo vzdávat.

Ukrajínští uprchlíci mohou být pro jihomoravskou metropoli velkou nadějí. Je nutné si uvědomit, že s velkou pravděpodobností tu valná část z nich zůstane a časem se nejspíš k ženám a dětem připojí početná skupina mužů (Prokop, 2022). Proto je zásadní je co nejlépe integrovat, aby zde našli svůj druhý domov a byli přijati i majoritní populací. Nově příchozí cizinci mohou doplnit pracovní trh, význam pro české hospodářství bude mít pochopitelně i druhá generace těchto lidí. Výzkumné studie ukazují, že zásadní je integrace v bydlení, paralelně pak začlenění dětí a mládeže do vzdělávacího systému a v neposlední řadě je nutné využít kvalifikací nově příchozích, aby nebyli nuceni vykonávat nekvalifikované profese tak, jak jsme tomu u ukrajinských imigrantů byli zvyklí z předchozích let.

Potřeba strategických dokumentů

Počet cizinců v ČR narůstá a s tím pochopitelně roste i kulturní rozmanitost společnosti a potřeba efektivní integrační politiky. Klíčové pro bezkonfliktní začlenění cizinců do většinové společnosti je aktivní působení územní samosprávy (MVČR, n.d.), které vychází z dobré místní znalosti situace. Integrační opatření musí reflektovat aktuální potřeby cizinců i vzájemného soužití, musí proto být adresná a široce dostupná; cizinci musí být plně informováni o nabídce integračních opatření i o jejich významu a přínosu. Včasné nastavení integračních opatření je klíčovým předpokladem toho, že obec dokáže maximálně využít přínosy migrace a zároveň minimalizovat rizika s ní spojená.

V Brně dlouho chyběla tematizace potřeb cizinců a strategický materiál, který by na tyto potřeby reagoval. Ve městě se za posledních 30 let zformovala rostoucí městská ekonomika akceptovaná mezinárodními trhy, s vyspělým podnikatelským a inovativním prostředím s vlastními nároky a potřebami. Aby byla městská ekonomika udržitelná, stabilní a nadále obstála v ekonomické soutěži se světem, musí se patřičně věnovat mnoha stránkám kvality vlastního prostředí – kvalitě života ve městě, kvalitě infrastruktury, rozvoji lidských zdrojů a kvalitě života všech obyvatel města – jak těch, kteří se ve městě narodili a žijí v něm dlouho, tak i těch, kteří se do něj přistěhovali z jiných míst České republiky či ze zahraničí a rozhodli se v něm usadit na delší či kratší dobu. Proto se již těžko obejde bez koncepčního dokumentu, který napomáhá systematicky řídit a organizovat naplňování integračních

potřeb obyvatel, adaptaci nově příchozích na místní podmínky, podporu jejich vůle začlenit se do společnosti, rozvoj dobrých vzájemných vztahů a včasné řešení vznikajících sociálních problémů, aby byly zúročeny výhody otevřené společnosti. Právě za tímto účelem vznikla Strategie integrace cizinců ve městě Brně 2020–2026 (SocioFactor s. r. o, 2020).

Aby strategie fungovala v praxi, je třeba do procesu zapojit široké spektrum různých aktérů integrace. Zahraniční přístupy směřují k opuštění přístupu, kdy se integraci věnuje centralizovaně pouze jedna specializovaná organizace. Usilují o rozšíření odpovědnosti a zapojují celé spektrum různých aktérů integrace a institucí, jejich jednotlivých částí či úrovní. Jedině silná, funkční a široká platforma místních aktérů plní roli komunikační, informační, ideové, plánovací a realizační je základním stavebním kamenem pro plánování činností, jejich následnou realizaci v praxi a utváření funkční lokální politiky integrace.

Vznik Akčního plánu 2021–2023

Celková migrační situace činí z města prostor, který přítomnost cizinců zásadním způsobem ovlivňuje a působí na něj, přitom reálně zatím neexistují žádné promyšlené postupy nebo náměty, jak by mohlo (či mělo) město na danou situaci reagovat. Je zde prostor pro vytváření lokální strategie integrace, současně je ale nutné uvést, že musí vyrůst z místních potřeb. Jedná se o proces vyžadující značný čas a prostor k tomu, aby k formulování konkrétních obsahů mohlo dojít. Je obtížné dosahovat shody mezi aktéry integrace, jelikož názorový prostor je velmi pestrý a klade nároky na dlouhodobější komunikaci.

Ve městě není dostatečně rozvinuté systémové propojení aktérů integrace. Zároveň je patrné, že zde existuje vůle a ochota se tématem zabývat, a to v širokém spektru aktérů. Jedním z problémů je také malá míra informovanosti nejen aktérů integrace, ale také veřejnosti a vzniká tak prostor pro šíření mýtů a dezinformací. Názory a představy o řešeních mají malou vazbu na relevantní výzkumná data, což vede k povrchnímu uchopení tématu. Dále je třeba šířit informace rovněž mezi cizince a pomoci jim v orientaci a adaptaci. Informace o dostupné podpoře také chybí mnoha veřejným institucím, které se s cizinci ve své praxi setkávají. Velmi aktivně a efektivně se tématu integrace cizinců věnují pracovníci Oddělení sociálního začleňování. Již skoro 5 let jsou zde zaměstnaní také interkulturní pracovníci, kteří představují pomyslný most mezi příchozími a majoritní populací.

V návaznosti na Strategii integrace cizinců ve městě Brně tak vznikl Akční plán pro roky 2021–2023. Smyslem akčního plánu je určit konkrétní kroky, které pomohou naplňovat cíle vytyčené ve strategii. Dokument jasně definuje časovou náročnost, určuje realizátory a spolupracující subjekty, ale předem upozorňuje také na rizika, která mohou nastat při naplňování dílčích kroků. Předpokládáme, že naplňování akčního plánu povede k systematickému zvyšování kvality integračních služeb. Vytvoří také příklad dobré praxe pro další organizace ve městě. Ve Strategii integrace cizinců ve městě Brně (a nejen zde) se nabízí pro sociální pedagogiku velké pole působnosti.

Literatura

- Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR). (n.d.). *Základní dokumenty k integrační politice ke stažení*. <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>
- Prokop, D. (2022). *Bydlení, trh práce, vzdělávání: Jak postupovat v integraci ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+*. <https://www.paqresearch.cz/post/integrace-ukrajinskych-uprchlik%C3%ADku-v-cr-2022>
- SocioFactor s. r. o. (2020). *Tolerantní, mezinárodní, bezpečné a soudržné město, které nás spojuje. Strategie integrace cizinců ve městě Brně 2020–2026*. https://socialnipece.brno.cz/wp-content/uploads/2020/09/MMB-Strategie-integrace-cizincu%CC%8A-ve-me%CC%8Cste%CC%8C-Brne%CC%8C_FINAL-2.pdf

Martina Kurowski
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Lenka Šafránková Pavlíčková
Odbor sociálního začleňování statutárního města Brna

Mgr. Martina Kurowski, Ph.D., je sociální pedagožka a realizátorka několika komunitních projektů. V rámci vědecko-výzkumné činnosti na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity (PdF MU) se zabývá vzděláváním dětí ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, zavedením profese sociálního pedagoga do škol a problematikou diversity ve školách. Baví ji cestování a propojování – témat i lidí, proto je aktivní v mezinárodních projektech brněnského pracoviště na PdF MU.

Mgr. Lenka Šafránková Pavlíčková je socioložka, absolventka Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, kde studovala Sociologii, Sociální politiku a práci a Mediální studia a žurnalistiku. V minulosti působila v korporátním, akademickém i neziskovém sektoru, od roku 2016 se na Odboru sociální péče Magistrátu města Brna věnuje integraci cizinců. Tematicke migrace a integrace se věnuje od roku 2008.